

Sygn. akt III CSK 142/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
spółki komandytowej w K.
przeciwko S. Limited w D.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 sierpnia 2016 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację strony
powodowej (pkt 2) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Dwoma pozwami, połączonymi potem do wspólnego rozpoznania, powódka K. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w K. domagała się zapłaty od pozwanej S. Ltd. w D. (Irlandia) zapłaty dwóch kwot, odpowiednio, 89 069,47 zł oraz 500 008,67 zł z ustawowymi odsetkami tytułem należności za dostarczony materiał nasypowy na potrzeby budowy autostrady [...] T. – R. na odcinku wężła K. do wężła D. – P..

Po wniesieniu przez pozwaną sprzeciwów od europejskich nakazów zapłaty Sąd Okręgowy w K. zawiesił postępowanie w sprawie ze względu na wszczęcie w dniu 23 października 2013 r. w stosunku do pozwanej w Irlandii postępowania *examinership*, tj. postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 2 lit. a rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz. Urz. UE L 160, s. 1, polskie wydanie specjalne Dz. Urz. UE rozdział 19, t. 1, s. 191 ze zm., dalej jako: „rozporządzenie nr 1346/2000”). Po zakończeniu postępowania upadłościowego wobec pozwanej postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2014 r. Sąd podjął zawieszony postępowanie.

Powódka ograniczyła żądanie w sprawie o zapłatę 89 069,47 zł o kwotę 43 679,85 zł z powodu zapłaty przez pozwaną kwoty 36 399,33 zł przed wniesieniem pozwu i kwoty 7 280,52 zł w wyniku realizacji układu zawartego w postępowaniu upadłościowym.

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w sprawie o zapłatę kwoty 89 069,47 zł oddalił powództwo w części obejmującej kwotę 45 389,62 zł i umorzył postępowanie w części obejmującej kwotę 43 679,85 zł, a w sprawie o zapłatę kwoty 500 008,67 zł uwzględnił powództwo w części obejmującej kwotę 20 353,42 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 marca 2014 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałej części.

Sąd ustalił, że postępowanie upadłościowe wobec pozwanej zakończyło się zatwierdzeniem przez właściwy sąd irlandzki Zasad Układu z wierzycielami. Dzień 26 lutego 2014 r. został ustalony jako dzień zawarcia układu. Zgodnie z treścią układu wierzytelności pozwanej zostały ujęte na liście wierzytelności. Z Zasad

Układu wynika, że takie wierzytelności miały zostać spłacone w wysokości 5% ich wartości w terminie 30 dni od daty wejścia w życie układu, tj. od dnia 26 lutego 2014 r.

Sąd ocenił, że zasadniczy wpływ na treść wyroku ma fakt zawarcia układu. Skutkiem jego zawarcia i zatwierdzenia według prawa irlandzkiego jest wpływ układu na niniejszy proces (art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000). Wpływ ten polega na tym, że niedopuszczalne jest uwzględnienie powództwa w zakresie przenoszącym kwoty wynikające z Zasad Układu (art. 290 ust. 1 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze z dnia 28 lutego 2003 r. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r., tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 233 ze zm., dalej jako: „p.u.n.”). Według układu wierzytelności wobec pozwanej uległy redukcji do 5% (pkt 9.6 układu). Roszczenie powódki mogło być uwzględnione jedynie do wysokości 5% dochodzonych kwot.

Z tych powodów, przy uwzględnieniu częściowego cofnięcia powództwa przez powódkę w sprawie o zapłatę kwoty 89 069,47 zł i częściowej zapłaty dokonanej przez pozwaną w wykonaniu układu, Sąd wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2015 r. orzekł tak, jak wskazano powyżej.

Apelację od wyroku z dnia 8 kwietnia 2015 r. wniosła powódka.

Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wyrokiem z dnia 19 sierpnia 2016 r. (pkt II).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjętą przez ten Sąd ocenę prawną.

Sąd Apelacyjny wskazał, że art. 4 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi, iż prawo państwa wszczęcia postępowania upadłościowego określa przesłanki wszczęcia tego postępowania, sposób jego prowadzenia i ukończenia, a w szczególności określa wpływ wszczęcia postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli, z wyłączeniem toczących się postępowań. Wyjątek od zasady wyrażonej w art. 4 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1346/2000 przewidziano w art. 15 rozporządzenia nr 1346/2000, który przewiduje, że w sprawach zawisłych przed sądem, dotyczących rzeczy lub praw, które należą do masy, prawem właściwym jest prawo państwa

członkowskiego, w którym toczy się sprawa. Sąd wywiódł z tego wniosek, że skutki, jakie postępowanie upadłościowe wobec pozwanej wywołuje w postępowaniu w niniejszej sprawie o wierzytelność, która podlegała zgłoszeniu w tym postępowaniu upadłościowym, określały przepisy prawa polskiego, tj. przepisy ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Sąd wskazał na przepisy ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, które regulowały zawarcie i zatwierdzenie układu w upadłości (m.in. art. 273 i art. 295 p.u.n.) i przyjął, iż skutkiem zawarcia i zatwierdzenia układu jest zrestrukturyzowanie wierzytelności wobec upadłego objętych układem w sposób w nim określony, a także upadek tytułów egzekucyjnych i wykonawczych uzyskanych wcześniej przeciwko upadłemu.

Sąd odrzucił możliwość zastosowania w okolicznościach sprawy art. 319 k.p.c. podnosząc, że przepisu tego nie stosuje się do sytuacji, w której odpowiedzialność pozwanego jest ograniczona do określonej kwoty, gdyż okoliczność taką sąd może uwzględnić wprost w postępowaniu rozpoznawczym.

W ocenie Sądu nie ma przeszkód do tego, aby przyjąć, że w świetle art. 16 i art. 25 rozporządzenia nr 1346/2000 postępowanie upadłościowe wszczęte w stosunku do pozwanej w Irlandii podlegało uznaniu w Polsce. Zgodnie z art. 25 rozporządzenia nr 1346/2000, uznanie to obejmuje również zatwierdzony przez sąd irlandzki układ zawarty w tym postępowaniu.

Przyjęcie i zatwierdzenie układu powoduje takie ograniczenie wierzytelności, które jest konieczne dla stworzenia dłużnikowi warunków do choćby częściowego zaspokojenia wierzycieli i uzdrowienia sytuacji ekonomicznej w celu kontynuowania przez niego działalności w warunkach zagrożenia upadłością likwidacyjną. Wierzyciel nie może domagać się zapłaty kwot ponad ich wysokość określoną układem. Sytuacja taka nie uzasadnia jednak umorzenia postępowania sądowego, w którym wierzyciel domaga się zapłaty ponad wysokość jego wierzytelności określoną w układzie. Prawdłowe jest wtedy oddalenie powództwa w zakresie kwoty przenoszącej wysokość określoną w układzie. Skoro wierzytelności powódki wobec pozwanej zostały zredukowane w układzie o 95%, to w takiej części konieczne było oddalenie powództwa.

Skargę kasacyjną od wyroku z dnia 19 sierpnia 2016 r. w części oddalającej apelację złożyła powódka. Zarzuciła naruszenie art. 273, art. 295 i art. 287 p.u.n., art. 4 ust. 2 lit. f) w związku z art. 15 rozporządzenia nr 1346/2000, art. 4 ust. 2 lit. j) i k) w związku z art. 15, art. 25 rozporządzenia nr 1346/2000 oraz art. 355 § 1 k.p.c. Wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawidłowe było założenie Sądów obu instancji, że w pierwszej kolejności w sprawie miarodajne są przepisy rozporządzenia nr 1346/2000. W sprawie nie mogło mieć zastosowania rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (wersja przekształcona) (Dz. Urz. UE L 141, s. 19, dalej jako: „rozporządzenie 2015/848”). Zgodnie z art. 92 akapit drugi i art. 84 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, jest ono stosowane od dnia 26 czerwca 2017 r. i nie stosuje się go do postępowań upadłościowych wszczętych przed dniem 26 czerwca 2017 r. W okolicznościach sprawy postępowanie upadłościowe w stosunku do pozwanej zostało otwarte w dniu 23 października 2013 r.

Następnie trzeba wskazać, że otwarte w Irlandii w dniu 23 października 2013 r. w stosunku do pozwanej postępowanie upadłościowe w postaci tzw. *examinership* należy do postępowań, które są objęte przedmiotowym zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1346/2000 (art. 1 ust. 1 i art. 2 lit. a) oraz Załącznik A do rozporządzenia nr 1346/2000). Chodzi o główne postępowanie upadłościowe, tj. postępowanie wszczęte w państwie członkowskim (Irlandii), w którym pozwana ma główny ośrodek podstawowej działalności w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, właściwym prawem dla postępowania upadłościowego i jego skutków jest prawo państwa członkowskiego, w którym postępowanie to zostaje wszczęte (tzw. *lex concursus*). Według art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000, prawo to określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i ukończenia. Zakres właściwości prawa państwa wszczęcia postępowania upadłościowego obejmuje

w szczególności wpływ wszczęcia postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli, z wyłączeniem toczących się postępowań (art. 4 ust. 2 lit. f), przesłanki i skutki ukończenia postępowania upadłościowego, w szczególności w drodze układu (art. 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia nr 1346/2000), i prawa wierzycieli po ukończeniu postępowania upadłościowego (art. 4 ust. 2 lit. k) rozporządzenia nr 1346/2000, por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 listopada 2016 r., C-212/15, w sprawie *ENEFI Energiahatekonysagi Nyrt p. Direc ia Generală Regională a Finan elor Publice Bra ov (DGRFP)* www.curia.europa.eu). Odstępstwa od zasady właściwości *legis concursus* wynikają z art. 5-15 rozporządzenia nr 1346/2000. W szczególności art. 15 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi, że wpływ postępowania upadłościowego na toczące się postępowania sądowe dotyczące przedmiotu albo prawa wchodzącego w skład masy podlega wyłącznie prawu państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie (por. w tym kontekście wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 6 czerwca 2018 r., C-250/17, w sprawie *Virgílio Tarragó da Silveira p. Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA*, www.curia.europa.eu).

Rozporządzenie nr 1346/2000 reguluje ponadto problematykę uznawania w jednym państwie członkowskim postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim (art. 16 i nast.). Elementem tej regulacji są przepisy, które dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń dotyczących prowadzenia i ukończenia postępowania upadłościowego wydanych przez sąd, którego orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego podlega uznaniu na podstawie art. 16, w tym także zatwierdzonego przez taki sąd układu (art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000).

Wskutek uznania w jednym państwie członkowskim głównego postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim na obszar uznającego państwa członkowskiego rozciągnięte zostają – z zastrzeżeniem wyjątków, o których mowa w rozporządzeniu nr 1346/2000 – skutki wszczęcia tego postępowania, które wynikają z prawa państwa członkowskiego, w którym zostało ono wszczęte (art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000). Przyjmuje się ponadto, że wskutek uznania w uznającym państwie członkowskim orzeczeń dotyczących prowadzenia

i ukończenia postępowania upadłościowego, wydanych przez sąd, którego orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego podlega uznaniu na podstawie art. 16 rozporządzenia nr 1346/2000, i zatwierdzonego przez taki sąd układu skutki tych orzeczeń i układu, obowiązujące w państwie członkowskim, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, również zostają rozciągnięte na obszar uznającego państwa członkowskiego.

W przypadku zawarcia w postępowaniu upadłościowym w jednym państwie członkowskim układu uwzględnianie w innym (uznającym) państwie członkowskim skutków tego układu odnoszących się do praw wierzycieli po zakończeniu tego postępowania wymaga odróżnienia dwóch sytuacji. Pierwszej, w której zawarty układ jest jedynie czynnością prawną, tj. nie został zbadany i zatwierdzony przez sąd w państwie członkowskim, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, i drugiej, w której zawarty układ został zbadany i zatwierdzony przez sąd. W pierwszej sytuacji przedmiotowe skutki układu podlegają prawu państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, i działają w innym (uznającym) państwie członkowskim na zasadzie stosowania w tym państwie właściwego prawa (art. 4 ust. 2 lit. k) rozporządzenia nr 1346/2000; jest to uznanie kolizyjnoprawne). W drugiej sytuacji chodzi o uznanie w innym (uznającym) państwie członkowskim układu zatwierdzonego przez sąd, polegające na rozciągnięciu na obszar tego państwa skutków tego układu obowiązujących w państwie członkowskim, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe (art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000; jest to uznanie procesowe). Trzeba wtedy przyjąć, że uznanie układu zatwierdzonego przez sąd obejmuje ogół jego skutków nie tylko procesowych, ale też materialnoprawnych. Skoro w państwie członkowskim, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, skutki układu odnoszące się do praw wierzycieli po zakończeniu tego postępowania wynikają z prawa tego państwa (art. 4 ust. 2 lit. k) rozporządzenia nr 1346/2000), to w takiej postaci podlegają one także rozciągnięciu na obszar innego (uznającego) państwa członkowskiego w następstwie uznania układu. Mimo odmiennej techniki uznania w obu sytuacjach miarodajne jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe.

Ubocznie należy wskazać, że w razie, gdy rozważa się respektowanie skutków układu zawartego w postępowaniu upadłościowym odnoszących się do

praw wierzycieli po zakończeniu tego postępowania w innym (uznającym) państwie członkowskim, nie chodzi o wpływ postępowania upadłościowego na postępowanie rozpoznawcze toczące się w innym (uznającym) państwie członkowskim w rozumieniu art. 15 w związku z art. 4 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1346/2000, wobec czego przepis ten nie ma wtedy zastosowania.

Uwzględniając powyższe ustalenia należy stwierdzić, że – po zakończeniu postępowania upadłościowego wobec pozwanej w Irlandii i podjęciu postępowania w niniejszej sprawie – konieczne było zbadanie, jakiego rodzaju układ został zawarty przez pozwaną z jej wierzycielami. Przyjmując, że chodzi o układ zatwierdzony przez sąd, o którym mowa art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, trzeba było ocenić, czy podlega on uznaniu w Polsce na podstawie tego przepisu i czy nie zachodzi przeszkoda do jego uznania (art. 25 ust. 3 i art. 26 rozporządzenia nr 1346/2000). Uwzględnienia w tym zakresie wymagały skutki układu w świetle prawa irlandzkiego w odniesieniu do wierzytelności powódki podlegające rozciągnięciu na obszar Polski w następstwie tego uznania. Pozytywna ocena kwestii uznania pociągała za sobą zastosowanie tych skutków do wierzytelności powódki. Podobnie przy założeniu, że chodzi o układ będący tylko czynnością prawną jego skutki w przedmiotowym zakresie należałoby ustalić wprost w świetle prawa irlandzkiego jako właściwego na podstawie art. 4 ust. 2 lit. k) rozporządzenia nr 1346/2000 (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2017 r., I CSK 696/16, nie publ.).

Sąd Apelacyjny, dzieląc tok rozumowania Sądu Okręgowego, nie wziął w ogóle pod uwagę treści prawa irlandzkiego i próbował rozpatrywać skutki układu na podstawie prawa polskiego. Zabieg ten był nieprawidłowy, co powoduje, że zasadne są – chociaż z innych przyczyn niż wskazane przez skarżącą – zarzuty naruszenia art. 273, art. 295 i art. 287 p.u.n., art. 4 ust. 2 lit. f), art. 4 ust. 2 lit. k) oraz art. 25 rozporządzenia nr 1346/2000.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Apelacyjny powinien ustalić treść prawa irlandzkiego i ustalić na jego podstawie skutki układu, który został zawarty wobec pozwanej, a następnie ocenić, jakie jest znaczenie tych skutków dla dopuszczalności postępowania w niniejszej sprawie lub dla oceny zasadności roszczenia powódki.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

a
aj